

Přírodovědecká fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

KOMPENDIUM PEDAGOGICKÉ PRAXE

pro studenty počáteční přípravy učitelů přírodovědných předmětů
a matematiky

Josef Molnár a kol.

Olomouc 2016

Pedagogická praxe

Pedagogická praxe je definována jako příležitost k učení učit, jako učení situací pro budoucí učitele v učitelském vzdělávání. Student učitelství si vytváří kompetence přímo spojené s vyučovacím procesem, propojuje a aplikuje teoretické vědomosti a pedagogické dovednosti získané během počáteční přípravy v konkrétní situaci na škole. Je to část studia, ovlivňovaná zkušenými učiteli ve škole.

Typy pedagogické praxe

V počáteční přípravě učitelů přírodovědných předmětů a matematiky na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého v Olomouci jsou ve studijním plánu zařazeny následující typy pedagogické praxe: *Náslechová (individuální průběžná) pedagogická praxe, Asistentická praxe, Souvislá pedagogická praxe, Praxe praktikantská.*

KEF/PRN Náslechová pedagogická praxe: Student samostatně navštěvuje školu (nebo více škol) dle vlastního výběru střední (základní) školy. Tato praxe je zaměřena na pozorování činnosti učitelů a žáků ve vyučovacích hodinách s následnou analýzou prováděnou ve spolupráci s učitelem. Student si dohodne tyto aktivity s odpovědnými pracovníky vybrané školy. Student si samostatně vybírá školu, kde realizuje pouze náslechy. Tento typ praxe umožňuje studentovi:

- Pozorovat obecné pedagogické jevy, předmětově orientované problémy (dosavadní učební osnovy předmětu, metody a formy výuky, strategie učení, metody hodnocení práce žáka učitelem, rozvoj sebereflexe a sebehodnocení práce učitele, motivace žáků, cíle výuky, klima třídy, materiální zajištění předmětu, využití didaktické techniky, apod.).
- Seznámit se s pedagogickou dokumentací školy (rámcové vzdělávací programy, školní vzdělávací program, sledování souladu výuky s ŠVP, sledování realizace výchovně vzdělávacích strategií při výuce, sledování rozvoje klíčových kompetencí žáků, sledování rozvoje základních funkčních gramotností žáků při výuce, atd.)

Realizace: Tento předmět (statut bloku B) je zařazen do prvního ročníku navazujícího magisterského studia. Doporučujeme k hospitacím či práci na škole (fakultní školy PřF UP – viz webové stránky fakulty, v místě bydliště, v Olomouci, škola, kde hodlá student získat učitelské místo či jiná vzdělávací instituce kdekoliv v ČR nebo v zahraničí) využít doby, kdy student nemá výuku. V rozvrhu na fakultě k realizaci tohoto typu praxe nebude specificky vymezený čas. Student v průběhu této praxe pořizuje hospitační záznamy z navštívených vyučovacích hodin (nejméně 8 vyučovacích hodin), které vyhodnocuje. Nejméně 3 hospitační záznamy vkládá do svého portfolia. Během tohoto typu praxe provádí na škole akční výzkum, jehož téma si sám zvolí po konzultaci s učitelem dané školy. Činnosti, prováděné v rámci akčního výzkumu, nemusí být pouze experimentální (např. přímé pozorování vybraného pedagogického jevu), ale i teoretické (např. analýza vzdělávacího programu školy či jiných dokumentů školy). Fakulta nevyhledává příslušné školy, neuzavírá s příslušnou školou dohodu o provedení práce. Zápočet studentovi udělí pracovníci Kabinetu pedagogické přípravy (prof. Molnár, dr. Slezáková – viz webové stránky <http://cpp.upol.cz/>) na základě předložení výše uvedených materiálů (výkaz práce pedagogické praxe s minimálně 8 potvrzenými hospitacemi, nejméně 3 hospitační záznamy uvedené na předepsaném hospitačním formuláři, na PC zpracovaný akční výzkum v rozsahu 3-8 stran).

KEF/KNP1 Náslechová pedagogická praxe 1: Tento typ povinně volitelného předmětu (statut bloku B, C) je zařazen do zimního semestru pro studenty 1. a 2. ročníku navazujícího kombinovaného studia dvouoborového (učitelství). Platí analogická pravidla jako v případě předmětu KEF/PRN.

V bakalářském studijním programu pro studenty kombinovaného dvouoborového studia (učitelství) je možnost absolvovat **Náslechovou pedagogickou praxi 1 - KEF/KNP1**: Pro tento typ předmětu (statut bloku B) platí analogická pravidla jako v případě předmětu KEF/PRN. Studenti jsou **povinni** předložit výkaz práce pedagogické praxe doplněný o potvrzení, že praxi na dané škole absolvovali.

KEF/KNP2 Náslechová pedagogická praxe 2: Tento typ povinně volitelného předmětu (statut bloku B) je zařazen do zimního semestru pro studenty 2. ročníku navazujícího kombinovaného studia dvouoborového (učitelství). Platí analogická pravidla jako v případě předmětu KEF/PRN.

Studenti mohou pokračovat v letním semestru v práci započaté v semestru zimním.

KEF/AP1B Asistentská praxe 1: Jde o dlouhodobější pravidelné působení ve škole, kde student je asistentem (pomocníkem) učitele. Jde o praxi, kdy student ve škole asistuje z vlastní iniciativy, bez zázemí metodika, ovšem nepracuje samostatně, ale pouze pomáhá učitelům při různých aktivitách organizovaných školou. Tento typ praxe studentovi umožňuje:

- Pracovat s talentovanými žáky na škole (např. spolupracovat při vedení seminářů pro podporu přírodovědných olympiád, příprava a realizace školních olympiád).
- Spolupracovat při výuce v seminářích přírodovědných předmětů a matematiky, laboratorních cvičení, podílet se na vedení zájmových kroužků přírodovědných předmětů a matematiky, mimoškolním vzdělávání, či jiných vzdělávacích aktivitách (např. příprava a realizace pokusů, příprava a oprava písemek, příprava a realizace prezentací v rámci opakování, pomoc s nutnou školní administrativou učitele, příprava kritérií hodnocení písemných prací a jejich realizace, návrh, příprava, realizace a hodnocení studentských projektů, další náměty pro skupinovou práci žáků, příprava úkolů pro skupinovou práci, návrh témat seminářních prací, atd.).
- Seznámit se s pedagogickou dokumentací školy (nebo jiné vzdělávací instituce): např. Školní vzdělávací program, Rámcový vzdělávací program, aktuální učebnice, pracovní sešity, řád školy, inspekční zprávy, strategický plán školy, vlastní hodnocení školy, základní školské zákony a normy, bezpečnostní předpisy vztahující se k výuce daného předmětu, třídní kniha, atd.
- Seznámit se s organizací školy (nebo jiné vzdělávací instituce) a základními každodenními procesy.

Realizace: Tento předmět (statut bloku B) je zařazen do zimního semestru prvního ročníku navazujícího prezenčního studia. Student si samostatně vyhledává příslušnou školu (fakultní školy PřF UP – viz webové stránky fakulty, v místě bydliště, v Olomouci, škola, kde hodlá student získat učitelské místo, či jiná vzdělávací instituce kdekoli v ČR nebo v zahraničí). Student tak má možnost vlastní volby střední (základní) školy. Školy mají zájem o realizaci tohoto typu praxe. V rozvrhu na fakultě k realizaci tohoto typu praxe nebude specificky vymezený čas. Lze využít doby, kdy student nemá výuku. Fakulta nevyhledává příslušné školy, neuzavírá s příslušnou školou dohodu o provedení práce. Student si organizačně zajišťuje tento typ praxe samostatně. Lze na příslušné škole spolupracovat i s dalším studentem (studenty) Přírodovědecké fakulty UP. Doporučujeme studentům práci ve dvojicích či týmovou práci. Student se na asistentskou praxi připravuje a svoji činnost pravidelně reflektuje, záznamy o své činnosti vede ve výkazu praxe. Studenti jsou **povinni** předložit výkaz práce pedagogické praxe doplněný o potvrzení, že praxi na dané škole absolvovali.

Tyto písemné záznamy předává fakultnímu učiteli. Ve spolupráci s učitelem, jemuž asistuje, vytvoří student projekt této praxe. Ukončený a vyhodnocený projekt v rozsahu 3-8 stran před-

kládá fakultnímu učiteli spolu s vybranými přípravami vkládá do svého portfolia. Zápočet studentovi udělí pracovníci Kabinetu pedagogické přípravy (prof. Molnár, dr. Slezáková – viz webové stránky Kabinetu <http://cpp.upol.cz/>) na základě předložení požadovaných materiálů.

KEF/AP2C Asistentská praxe 2: Pro tento volitelný předmět (statut bloku C) platí analogická pravidla jako pro KEF/AP1B, student může pokračovat v letním semestru v práci započaté v semestru zimním.

Pokud student neabsolvuje ani jednu z uvedených asistentských praxí v zimním semestru, může si tento typ praxe následně zapsat v semestru letním.

Studenti kombinovaného studia dvouoborového (učitelství) absolvují asistentskou praxi v rámci povinných předmětů v 1. ročníku (statut bloku A) – **KEF/KAP2N Asistentská praxe 1**, platí stejná pravidla jako v případě předmětu KEF/AP1B. Ve 2. ročníku v rámci povinně volitelných předmětů (statut bloku B) mohou absolvovat předmět **KEF/KAP1, KEF/KAP2**, kde pokračují v započaté práci ze zimního semestru. Platí stejná pravidla jako v případě předmětu KEF/AP1B. Studenti jsou **povinni** předložit výkaz práce pedagogické praxe doplněný o potvrzení, že praxi na dané škole absolvovali.

Praxe praktikantská: Jedná se o dlouhodobější působení studenta jako pedagogického pracovníka ve volnočasových aktivitách. Cílem praxe je získat dovednosti práce s vedením skupiny osob jako průprava pro vykonávání pedagogické profese. Student působí převážně mimo školní prostředí, a to bez zázemí metodika. Může pracovat samostatně nebo v kooperaci s pracovníky instituce, kde bude praxi vykonávat nebo jiným studentem. Tuto instituci si student vyhledá samostatně, kdekoliv v ČR nebo v zahraničí. V rozvrhu na fakultě k realizaci tohoto typu praxe nebude specificky vymezený čas, lze využít doby, kdy student nemá výuku. Fakulta nevyhledává příslušné instituce, neuzavírá s příslušnou institucí dohodu o provedení práce.

Realizace: Tento volitelný předmět (statut bloku C) je zařazen do navazujícího magisterského studijního programu. Student má tak vlastní volby realizace daného předmětu. Student se například účastní letních táborů nebo soustředění jako vedoucí nebo praktikant, vede zájmové aktivity v rámci DDM, Sokola, Junáka, ekologických center aj, vede zájmový kroužek na základní nebo střední škole apod.

Student se na praktikantskou praxi připravuje a svoji činnost pravidelně reflektuje, záznamy o své činnosti vede ve výkazu práce pedagogické praxe. Studenti jsou **povinni** předložit výkaz práce pedagogické praxe doplněný o potvrzení, že praxi v dané instituci absolvovali.

Tyto písemné záznamy předává fakultnímu učiteli. V rámci praxe vytvoří student projekt této praxe. Ukončený a vyhodnocený projekt v rozsahu 3-8 stran předkládá fakultnímu učiteli a vkládá do svého portfolia. Zápočet studentovi udělí pracovníci Kabinetu pedagogické přípravy (prof. Molnár, dr. Slezáková – viz webové stránky Kabinetu <http://cpp.upol.cz/>) na základě předložení požadovaných materiálů.

Souvislá pedagogická praxe: Student působí po celý den ve škole s vyučovací povinností, která se blíží vyučovací povinnosti učitele na škole za vedení cvičného učitele. Fakulta a škola spolupracují při tvorbě obsahu souvislé praxe a společně odpovídají za kvalitu této praxe. Na školách jsou vybíráni učitelé, kteří jsou schopni vést pedagogickou praxi studentů učitelství. Studentova školní zkušenost je hodnocena cvičným učitelem a učitelským sborem dané školy, je hodnocen studentův výkon. Používá se standardizované zprávy. Délka trvání této

praxe je 6 týdnů. Student v průběhu souvislé praxe uskuteční nejméně 24 h výstupů a nejméně 3 náslechy z každého aprobačního předmětu. Standardizovaná zpráva školy, ve které je hodnocen výkon studenta v průběhu souvislé pedagogické praxe, je podmínkou udělení zápočtu oborovým didaktikem fakulty.

Realizace: Souvislá pedagogická praxe se realizuje se v letním semestru v délce 3 týdny v prvním ročníku navazujícího magisterského studia a v druhém roce navazujícího magisterského studia (zimní semestr) v délce 3 týdny. Student, který hodlá vykonat souvislou pedagogickou praxi podává přihlášku. Veškerá dokumentace (termín praxe, seznam studentů přihlášených na praxi, umístění studentů na jednotlivých školách, informace pro studenty k průběhu pedagogické praxe, formuláře) je umístěna na webových stránkách Kabinetu pedagogické přípravy (<http://cpp.upol.cz/>). Pracovníci tohoto Kabinetu na informační schůzce poskytnou nezbytná doporučení. Tuto praxi si student nezajišťuje samostatně, ale na základě jeho přihlášky pracovníci Kabinetu provádějí nezbytné administrativní činnosti (komunikace s vedením školy, seznam studentů konajících souvislou pedagogickou praxi na škole, informace o průběhu souvislé pedagogické praxe, požadavky na průběh souvislé pedagogické praxe, Dohoda pro vedoucího učitele). Dokumentace pro administraci souvislé pedagogické praxe je k dispozici jak studentům, tak i školám na výše uvedených webových stránkách.

Výuková činnost studenta na příslušné škole je hodnocena vedoucím učitelem školy na příslušném formuláři (dostupný rovněž na uvedených webových stránkách). V průběhu praxe studenta navštíví oborový didaktik či jiný člen příslušné katedry. Student je povinen zaslat svůj rozvrh hodin na cvičné škole ve stanoveném termínu na příslušnou katedru. Zápočet za souvislou pedagogickou praxi uděluje příslušný učitel katedry na základě hodnocení vedoucího učitele po předložení výkazu praxe, příprav na vyučovací hodiny resp. záznamů z náslechů, případně na základě splnění dalších jim vymezených požadavků. Všechny materiály ze souvislé pedagogické praxe vkládá student do svého portfolia.

Studenti s aprobací **matematika musí** konat 1. souvislou pedagogickou praxi na škole určené pracovníky Kabinetu pedagogické přípravy v Olomouci a blízkém okolí. Možnost konat praxi mimo Olomouc a blízké okolí lze pouze ve zvlášť odůvodněných případech, a to na základě vyplněné žádosti vedoucímu Kabinetu pedagogické přípravy (Prof. RNDr. Josef Molnár, CSc.) nejpozději však měsíc před začátkem praxe.

Státní závěrečná zkouška Pedagogika a psychologie

KEF/SZZPP: Tato zkouška je vyžadována Akreditační komisí MŠMT. Deklaruje způsobilost uchazeče vykonávat pedagogickou činnost ve vzdělávací instituci. Tato část státní zkoušky ověřuje, zda student disponuje příslušnými kompetencemi, které byly vytvářeny v průběhu profesní části počáteční přípravy učitelů přírodovědných předmětů a matematiky. Student demonstruje, že má vytvořený vnitřně propojený soubor základních pedagogických a psychologických pojmů a dovedností a schopnost je adekvátně používat v odpovídajících souvislostech. Student prokazuje připravenost k učitelské profesi a připravenost k samostatnému dalšímu vzdělávání v oblasti pedagogiky a psychologie.

Zkouška se koná ústní formou. Má tyto části:

1. Obsahová část - Ověření vědomostí a dovedností v rámci zadaných témat.
2. Diskuse k předloženému portfoliu studenta.

Komentář k jednotlivým částem zkoušky

Ad 1. Požadavky ke zkoušce jsou uvedeny na webových stránkách Kabinetu pedagogické přípravy (<http://cpp.upol.cz/>).

Ad 2. Portfolio studenta je účelný a komplexní soubor dokumentů, který vypovídá o studentovi a o jeho systematickém a kontinuálním úsilí se neustále zdokonalovat. Umožňuje studentovi demonstrovat své úspěchy a případné neúspěchy. Portfolio shromažďuje práce studenta za účelem hodnocení. Je to soubor studentových prací, který obsahuje:

- Základní údaje o studentovi (první strana: jméno a příjmení, aprobační předměty);
- Dokumenty o realizované Náslechové (individuální průběžné) pedagogické praxi (pokud si ji student zvolil a ukončil zápočtem): hospitační záznamy (nejméně 3); projekt, který je zpracováním akčního výzkumu, provedeného v průběhu této pedagogické praxe na škole nebo jiné vzdělávací instituci či teoretického problému na základě studia dokumentů školy (rozsah 3-8 stran).
- Dokumenty o realizované Asistentské praxi (pokud si ji student ukončil zápočtem): projekt, který popisuje a analyzuje aktivity studenta v průběhu této praxe včetně sebehodnocení (rozsah 3-8 stran).
- Hodnocení vedoucího učitele z první i druhé souvislé praxe doplněné o (nejméně tři) přípravy na vyučovací hodinu.
- Další materiály dle vlastního výběru studenta (charakterizující pedagogickou připravenost studenta).